

Bütün canlıların en temel iki ihtiyacı su ve gıda. Ancak modern (!) hayatımızın koşuşturmacası içinde bu iki temel ihtiyacı pek düşünmüyoruz. Musluğumuzu açtığımızda akan bir suyumuz, yiyecek reyonları dolu olan marketlerimiz var. Peki ya bunların olmadığı bir dünya olsa ne yapardık? Aslında bu soruyu kendine soran insanların sayısı pandemi ile birlikte artmaya başladı. Bu pek çok yönden iyi bir gelişme. Farkındalığımızın gelişmesi bilinçlenmemizin önündeki ilk adımı da oluşturmakta.

Pandeminin etkisiyle sınırların kapanması gıdanın serbest dolaşımının önünde en önemli engel oldu. Tarım sektöründe çalışanların pandemi dolayısıyla yaşadığı iş kayıpları, beraberinde gelen gıda fiyatlarındaki dalgalanmalar, gıda tedarik zincirlerindeki bozulma ve bütün bu durumların yaratabileceği olası göç, alım gücü kayıpları gibi durumlar devletleri yeni politikalar üretmeye itmekte.

Bu süreçte önceliği kendi vatandaşlarına tanıyan pek çok devlet ise bazı tarım ürünlerinin ihracatını ya engelledi ya da kota koydu. Tam da bu durumda gıda ithalatına ağırlık veren devletler için sorunlar ortaya çıkmaya başladı. Bu sorunlar devletleri tarım politikalarında yeni önlemler almaları konusunda teşvik etti. Bazı devletler olası kayıpları önlemek için dijital projelerden, tarım sigorta poliçelerinin revizesine, tarım istihdamına ilişkin yeni tedbirlerden birkaç devletin bir araya gelmesiyle oluşturulan ortak online takip mekanizmasına değişen bir yelpazede önlemler aldı (Gülçubuk, 2020).

Tabii bu durum maalesef Afrika ve Latin Amerika ülkeleri gibi en kırılgan kesimin yaşadığı dar gelirli ülkeler ve dezavantajlı gruplar için çoğunlukla geçerli değil, dahası onlara zarar verir nitelikte. Gıda Güvenliği İndeksine göre 2019 yılında Venezuela, Burundi, Yemen, Kongo gibi ülkeler en alt sırada yer alırken Covid-19 sonrası bu ülkelerdeki gıda sorunlarının daha da artacağı öngörülüyor (IEP, 2020). FAO'ya göre pandemi ile birlikte talep ve arz kesimleri

*Dr.Öğr. Üyesi, İstanbul Arel Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler (İngilizce) Bölümü.

olmak üzere 2 ayrı kriz oluşmuş durumda. Yapısal faktörler ile birlikte alım gücü daha da azalan az gelişmiş ülkeler ihtiyaca rağmen gıda taleplerini karşılayacak maddi kaynaktan yoksunken, gelişmiş ülkeler ise gıda arzında yaşanan sıkıntıdan etkilenmekte (CCSA, 2020).

BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) de pandemi ile birlikte ortaya çıkan gıda krizinin önlenmesinde

küresel bir veri sisteminin kurulması ile gıdaya erişimin kolaylaştırılması, en kırılgan kesim için kritik gıda tedarik zincirlerinin sürekli-liğinin sağlanması ve bu zincirlerin Covid-19'u yayma riskini arttırmamasının önemine dikkat çekmekte (FAO, 2020). Çünkü kırılgan kesimler için gıdanın dağıtımındaki gecikme hayati riskleri de beraberinde getiriyor. Bununla birlikte devletlerin uluslararası gıda arzı konusundaki çekinceli tutumları yaşanan gıda krizinin daha da derinleşmesine neden olabilir. Bundan dolayı FAO'nun rolü hem istatistiklerin oluşturulması hem de açlıkla mücadelede alınacak önlemler konusunda kritik bir önem taşıyor.

Pandemi ile birlikte komşu ülkelerle olan ilişkilerin zarar görmesi, turizm sektörlerindeki kayıplar, yabancı düşmanlığı, işsizliğin artışı, kaynakların adil dağıtımı ve medya özgürlüklerindeki gerilemeler dünya barışı için de birer tehdit niteliğinde (IEP, 2020). Diğer bir deyişle tarım sektöründe yaşanan kriz aslında diğer krizlerin sadece bir yansıması. Bu noktada devletlerin tarım politikalarını gözden geçirip gelecekte yeni salgınlar olabileceğini de düşünerek yeni planlamalar yapmalarının gerekliliği ortaya çıkmakta. Bu planlamaları yaparken de dar gelirli tarım işçileri, çiftçiler ve tarımsal üretim sisteminin içindeki bileşenlerin sistemden dışlanmamaları ve sürecin yükünün tamamını yüklenmelerinin beklenmemesi gerekiyor.

Devletlerin ani şoklarda yeterli gıdaya erişimlerini mümkün kılacak yeni planlamalar yaparken sürdürülebilirlik, iklimsel ve coğrafi koşullara uygunluk gibi kriterleri gözetmeleri beklenmekte. Bu planlamalar ile yeni tarım alanlarının açılması da mümkün olabileceken bu durum uzun vadede orman tahribatı, su kaynaklarının verimli kullanımı, küresel ısınmaya etkileri bakımından sorunlu olabilir.

Türkiye gibi ülkelerde artan kuraklık oranları geleneksel olarak üretilen tarım ürünlerinin sürekliliğini tehdit etmekte. Benzer şekilde toprak verimliliğinin ve su kaynaklarındaki su oranlarının düşüşü de pandemiden bağımsız olarak gıda güvenliği risklerine sebep olma potansiyeli taşımakta. Bu durum da bizi iklim değişikliğinin yaratacağı kırılganlıklara uygun planlamalar yapmaya itiyor. Ancak bununla birlikte devletler stratejik ürünlerin üretimi konusunu da özellikle dikkate almak durumundalar. Örneğin, iklim değişikliğinin üzüm üzerinde yaratacağı olumsuz etki, Fransız çiftçileri için büyük bir tehdit ortaya çıkartırken

2013'ten bu yana yerkürenin daha kuzeyinde yeni ekim alanları tespit edilmeye başlandı (Palmer, 2013).

Türkiye Kuraklık Haritası

İklim değişikliğinin etkisi ile kuzey ülkelerindeki karla kaplı alanların azalması ile yeni ve verimli tarım arazilerinin oluşması mümkün olacak. Bu durumda geleneksel olarak pek çok tarım ürününün aynı anda üretilebildiği Fransa, Türkiye gibi ülkelerde üretim kayıplarının yaşanması muhtemelken, kuzey ülkeleri ise ihracat yapabilir konuma gelecekler. Dolayısıyla, iklimsel koşulların değişiminin ve buna bağlı olarak stratejik planlamanın önemini altını bir kez daha çizmekte yarar var.

Türkiye açısından bakıldığında önemli bir üretim potansiyeli olan pamuk gibi ürünlerin, üretimi sırasında yoğun su ihtiyacı olduğu belirtilebilir. Türkiye için pamuğu ithal etmek ve daha az su ile tarımı yapılabilecek ürünlerin ekimini sağlamak bir tercih iken pamuğun stratejik öneminden dolayı belirli alanlarda ekiminin devam etmesi ayrı bir tercihtir. Dolayısıyla tarım bakanlığının planlamaları tek başına değil bir bütün

olarak çevresel koşullar, kentsel özellikler, nüfus dağılım ve değişimi ile iklim değişikliğinin yarattığı etkiler ve olası ithalat senaryolarını da göz önünde bulundurarak gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Tarım alanları, üretilecek ürünler ile ilgili planlamalar yapılırken bir diğer gözetilmesi gereken husus bu ürünlerin üretimi sırasında kullanılan tarım ilaçları. Çiftçiler tarafından sıklıkla kullanılan ve toprakta kalıcı zararlar meydana getiren, gıdalar ve su aracılığıyla

sağlığımıza olumsuz etkileri olan bu ilaçların kullanımını sınırlandırılmalı. Pandemi ile birlikte sağlığımızı korumak çok daha önemli hale gelmişken bunu bir fırsat olarak algılayabiliriz.

Hem bizlerin hem de gelecek nesillerin gıdaya erişimini mümkün kılmak için Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde de belirtildiği gibi küresel işbirliği son derece önemli. Henüz 2030 yılında sıfır açlık hedefine ulaşmaya yaklaşamamışken pandeminin bu durumu daha zorlaştırmasına izin vermememiz gerekiyor. Pandemi devletlerin daha çok içlerine dönmesine sebep olsa da özellikle açlıkla mücadele, gıda güvenliği ve geleceği hususlarında işbirliği kritik öneme sahip. Bir yandan mümkün olduğunca kendine yetebilen bir tarımsal üretim sistemi geliştirmek, diğer yandan da iş birliği mekanizmalarına dahil olarak dezavantajlı ülkelerdeki insanların yüz yüze kaldığı açlığı sonlandırmak her devletin hedefi olmalı.

Unutmamamız gereken en önemli şey şu ki devletlerin sınırlarını bizler belirliyoruz. Ama çevresel problemler, iklim değişikliği, kuraklık gibi durumlar bizim çizdiğimiz sınırları gözetmemekte. Yani bir devletin ya da belirli sayıda insanın değil hepimizin bu mücadelenin bir parçası olmamız çok önemli. Ya hepimiz kazanacak ya da hepimiz kaybedeceğiz.

Kaynakça

CCSA. (2000). *How COVID-19 is changingtheworld: a statisticalperspective*. Committee for the Coordination of Statistical Activities.

<https://unstats.un.org/unsd/ccsa/documents/covid19-report-ccsa.pdf>

FAO. (2020). *Addressingtheimpacts of COVID-19 in foodcrises*.

<http://www.fao.org/3/ca8497en/CA8497EN.pdf>

Gülçubuk, B. (2020). *COVID-19 Sonrasında Tarım Politikalarının Geleceđi (Rapor No: Temmuz 2020 - 012)*. İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü. <https://www.istanpol.org/post/covid-19-sonrasında-tarım-politikalarının-geleceği>

IEP. (2020). *COVID-19 and Peace*. TheInstituteforEconomicsandPeaceBriefing Series 1.

<https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2020/08/COVID19-and-Peaceweb.pdf>

Palmer L. (2013, 3 Ekim). Vineyardstakeaction as climatechangethreatenswinesandlivihoods. *TheGuardian*. <https://www.theguardian.com/sustainable-business/blog/vineyards-climate-change-threat>